

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Иванка Тодорова Банкова, член на научното жури,

съгласно Заповед № 103/ 22.01.2021 г.

на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски”

на дисертационен труд на Захарула Ликопулу за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма Организация и управление извън сферата на материалното производство (социално-културната сфера)

Научен ръководител: доц.д-р Теменужка Каролова

Тема на дисертационния труд: „Иновативни практики в управление на образованието в Гърция”

Настоящото становище е написано в съответствие със *Закона за развитие на академичния състав на РБ*.

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за оценка дисертационен труд с автор Захарула Ликопулу е с подчертана актуалност и значимост. Структуриран е съобразно приетата структура за такъв род изследвания: в увод, четири глави, заключение, използвана литература и приложения. В уводната част докторантът *аргументирано* обосновава актуалността и значимостта на дисертационния труд, изследователската теза, определени са целта, обекта, предмета, задачите, методите, ограничените условия на изследването, както и информационните източници. Четирите глави представят същността на изследването в теоретичен и методологически аспект и завършват с изграждане на модел за управление на иновации в образованието. В заключението докторантът аргументирано обобщава значимостта на резултатите в теоретичен, методологичен и приложен аспект.

Представеният дисертационен труд е добре структуриран и балансиран, като е необходимо да се отбележи добрата логическа обвързаност между отделните структурни единици, които са подчинени на основната цел на дисертационното изследване. Това придава на труда целенасоченост, последователност и завършен вид. Структурата, критичния анализ на методите за изследване, интерпретацията на първичната информация и получените резултати доказват, че докторантът е в състояние да провежда самостоятелни научни изследвания. Заглавието на дисертацията е ясно формулирано и е в тясна връзка със защитаваната теза.

Дисертационният труд е с обем от 161 страници. Библиографията обхваща 80 литературни източници на английски език. Състои се от въведение, четири глави, заключение, списък на използваните източници и 24 страници приложения, онагледен е с 22 таблици.

Библиографският апарат е актуален и умело подбран, и показва уменията на докторанта да борава с научните достижения в изследваната област, както и аргументирано да изразява и защитава позиция си по отношение на тях. Източниците са цитирани коректно в текста, съгласно установените стандарти. Обемът на приложенията е общо 24 страници.

Актуалност на темата

Актуалността на представената разработка се определя от значимостта на процеса на внедряване на иновативни практики в образованието и обучението, които в съвременните условия са от съществено значение при подготовката на висококвалифицирани кадри за всички области на общественно-икономическия живот в условията на глобализация и динамично променяща се среда. Актуален изследователски интерес представлява анализът и оценката на съвременните практики в Гърция и по света в условията на променящата се функционална среда с цел качествено усъвършенстване на управленските иновационни практики, в качеството им на предпоставка за тяхното рационалното функциониране.

Резултатите от представения труд са на база собствени проучвания и покриват изискванията за дисертационен труд за ОНС “доктор”.

II. Структура на дисертационния труд

Общата логика на изложението е съобразена с формулираната теза и целите на изследването. В увода са изведени актуалността на проблематиката, задачите, обектът, предметът, тезата, методологията и ограниченията в обхвата на изследването.

Логическата последователност на изложението започва с характеристика и анализ на основните теоретични постановки за изясняване същността на иновациите в контекста на тяхното управление в сферата на образованието. Анализира се понятието иновация и образователни иновации, нива на образователни иновации и съществени предпоставки за внедряване на същите. Представени са общи характеристики, свързани с нови начини или подходи, чрез които преподавателите възприемат и прилагат специфични практики, за да свържат учащите с различните аспекти на образователния процес, като: учебна програма, преподавани материали, учебни дейности и проекти, социални и образователни организации и реорганизации, и по-общо преподавателската работа, която по същество и потенциално създава нова учебна среда (стр. 16-20). Докторантът достига до извода, че иновациите са многоизмерна концепция с множество възможни приложения в различни сектори и в резултат различни учени подхождат към темата по различни начини и в крайна сметка получават различни резултати и заключения, което провокира и изследователския интерес на докторанта.

Първа глава има концептуално-теоретичен характер и е посветена на предмета на изследването. В нея докторантът демонстрира много висока теоретична подготвеност, което е едно от изискванията към тази образователна и научна степен. Изложението в е представено в три основни пункта, в които е направен обстоен анализ на проблема: 1) теоретичните и методологични аспекти и анализ на иновациите в контекста на управление на иновациите; 2) нива на образователни иновации и 3) предпоставки за внедряването на образователните иновации.

На базата на тази основа, се преминава към следващата логическа ос на проучването - съвременните проекции на организационната култура и иновациите във висшето образование, сравнително недобре проучен от изследователите въпрос. Във *Втора глава* се прави анализ и оценка на ролята на организационната култура във висшето образование. Университетите са представени като отличителни иновативни организации, изследвано е влиянието на педагогическите иновации и пречките пред прилагането им. Докторантът посочва като дефицит на изследванията за степента, до която са въведени механизмите за възнаграждение и подкрепа, чрез които могат да се насърчат промените в поведението и организационните дейности в педагогическите иновации, както и университетската култура, която се разглежда на три различни нива, имащи силно влияние върху идеологията и системите от вярвания, които са специфична характеристика за академичните среди и академичните институции (стр.34).

В *Трета глава* е представено изследване на релацията: иновации-организационна култура-съвременни иновационни практики във висшето образование. Направен е анализ на съвременното състояние на образователната система в Гърция и връзката между иновационния статус и организационната култура на съвременното гръцко висше образование. Докторантът изследва голям по обем контекстуален материал, свързан с иновациите и сътрудничеството и свежда направения анализ до приоритетните сфери, необходими за изпълнение на поставените цели. (стр. 52-67). Факторите на изследване са избрани в съответствие със силата им на въздействие при провеждане на емпиричното проучване. Получените резултати са доказателство за потенциалното влияние на изследваните причини върху иновативното поведение, като потенциалът може да се изразява в модериращо или посредническо иновативно поведение в отношенията на сътрудничество, организационно обучение или институционално съответствие. (стр. 53-65). В резултат на направеното проучване в тази глава и оценката на изследваните фактори, са основание, докторанта потенциално да определи дали и до каква степен, образователната организация може да бъде повлияна от условията за иновации. Образователната промяна е свързана с многоизмерни иновации, които трябва да включват промени в обучителните материали, в преподавателския подход и в убежденията, в противен случай те изобщо не могат да се приемат за иновации.

Четвърта глава посветена на анализ и оценка на технологичния подход към изследване на иновативни практики при управлението на образованието в Гърция. Приемам полезността и правилността на използваната методология на изследването и

изследователските инструменти. Анализът на данните е извършен с помощта на програмата за статистически анализ SPSS 26.0. За анализиране на данните и представяне на резултатите са използвани честотни таблици и диаграми. Дисперсионният анализ (ANOVA) и параметричният тест за корелация на Пийърсън са избрани за проверка на статистически значими корелации. Докторантът използва дисперсионният анализ (ANOVA) за корелацията между количествени и качествени променливи и параметричният тест на Пийърсън за корелация между две количествени променливи. Използваният подход дава възможност автора да отговори на поставените изследователските въпроси и да направи полезни изводи за научните си изследвания. В тази част е представен много добър анализ на данните от дисертацията и постигнатите резултати, илюстрирани и представени с изводи, графики и таблици (стр.78-114; стр.139-160).

В т. 4.4, на основата на резултатите от направеното проучване, докторантът разработва Модел за управление на иновациите в образованието (фиг.22), чието приложение би било подходяща основа за по-ефективно изпълнение на управленски практики в учебните звена и на образованието като цяло и в този смисъл приемам и потвърждавам научно-приложния принос на дисертацията. Моделът, представя управление на иновациите в рамките на образователния сектор и анализ на неговите елементи, като тества във времето, как управлението на образователните иновации и свързаните с тях редица фактори в рамките на организацията влияят върху организационната култура, нивото на иновации в организацията и особено в педагогическата част, иновациите на организационни процеси и цялостната образователна иновация. Представеният модел е структуриран въз основа на резултатите от изследването, позволява допълнителни промени и допълнения, което е основание докторантът да продължи изследванията в тази насока с цел неговото усъвършенстване.

В заключението на дисертационния труд, както и в края на всяка глава докторантът прави синтезирани обобщения и основни изводи.

Дисертационният труд се отличава със силно изразената авторова позиция и собствен почерк на докторанта, който демонстрира качества на конструктивност, логична последователност, способност за анализ и оценка, дефиниране и решаване на научни и научно-приложни проблеми. Може да се подчертае, че Захарула Ликопулу се проявява като добър изследовател, който може да извършва конкретни практически изследвания, да ги обобщава и прави изводи за практиката. Тя демонстрира познаване на изследваните проблеми и най-силното доказателство за това са предложените от нея анализи, изводи и модел.

В заключение анализираните въпроси в дисертацията доказват необходимостта от съвременна концептуална визия за ново качество на управление на иновациите в съвременното образование и докторанта прави сериозна заявка в тази посока.

III. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд са аргументирани, защитени и подчертани редица приноси моменти. Приемам изведените приноси моменти като резултат на авторска работа и одобрявам изведените изводи на база на тезата на дисертационното изследване. Потвърждавам напълно отбелязаните приноси, които имат научно-теоретичен, методологичен и научно-приложен характер, а именно:

1. В резултат на задълбочен и цялостен анализ на предмета на изследване са идентифицирани най-важните условия, които влияят на иновационната дейност в образованието и връзката с организационната култура.

2. Това изследване е нов опит за оценка на практиките и възприятията на самите педагози, където определен вид образователна организационна култура подкрепя или възпрепятства педагогическото иновативно поведение.

3. Нивото на иновации в образователните процеси е положителна статистически значима връзка с нивото на взаимоотношения с доставчиците на образователни услуги и нивото на отношения с държавните агенции. Следователно, колкото по-високо е нивото на иновации в образователните процеси, толкова по-високо е нивото на взаимоотношения с доставчиците на образователни услуги и нивото на връзки с държавните агенции.

4. Резултатите от изследването показват, че специфичните характеристики на нивото на иновации дават възможност за моделиране на управлението на иновациите в образованието, с цел подобряване на адекватността на съвременните изисквания на бизнеса и обществото. Въз основа на горното, както и според мненията на образователни експерти и професионалисти, е създаден универсален *модел* за ефективно управление на иновациите в образованието, който може да бъде допълван, усъвършенстван и адаптиран към всяка конкретна образователна структура.

IV. Препоръки и критични бележки

Отчитайки обстоятелството че, дисертационният труд представлява сериозен опит за задълбочено изследване на проблемите, свързани с иновационните управленски практики в образованието, ще си позволя да посоча следните критични бележки и препоръки:

Първо: От гледна точка на обхвата и степента на аргументираност (без да се нарушава представата за доказуемост на тезата), би могло да се приеме, че в обхвата на изследването е било възможно да попаднат по-широк кръг от различни степени в образователната система.

Второ: Има известно припокриване и повторение в изясняването на иновациите в първа и трета глава.

Трето: Макар и да не е основна задача на дисертацията, липсва достатъчна препратка и собствен анализ към опита на ЕС в изследваната проблематика. Такава заявка има в текста, но е слабо застъпена.

Бих **препоръчала** на докторанта да включи в бъдещите си изследвания разширяване на базата от сравнение с използването на инструментариума на бенчмаркинга и приложението му в тази сфера би било особено полезно.

Въпрос към докторанта:

Промотиран ли е представеният Модел за управление на иновациите в практиката и какви са отзивите за неговата целесъобразност?

V. Автореферат и публикации по труда

Захарула Ликопулу има три публикации в научни издания. Всички те са по тематиката, обект на настоящата дисертация.

Авторефератът коректно отразява структурата, съдържанието и изследователските резултати на дисертацията. Съдържанието на труда е достоверно възпроизведено. Подготвен е в добър обем, компютърно набран текст, които се отнасят за общата характеристика, съдържанието, приносите и публикациите по дисертационния труд.

VI. Заключение

Представеният дисертационен труд като формулировка на проблемите, обем, цел, задачи, методология на изследването и постигнати резултати в конкретната област **отговаря на изискванията за самостоятелно научно произведение.**

В дисертационният си труд Захарула Ликопулу изследва обществено значима проблематика с актуално значение за рационализиране на управленските практики в образователните структури. Използвани са съвременни подходи и методи, адаптирани и обогатени с оглед на специфичните потребности на изследването. Считам, че постигнатите от докторанта **научно-приложни резултати са с характер на оригинален принос**, с който се обогатяват съществуващите знания в изследваната област.

Като имам предвид актуалността и значимостта на извършеното изследване с предложените конкретни решения за практиката и визираните приноси моменти, предлагам на почитаемите членове на Научното жури **да подкрепят присъждането на образователна и научна степен „Доктор“, в професионално направление 3.8. Икономика, на Захарула Ликопулу.**

01.02.2021 год.

Подпис:

Доц.д-р Иванка Банкова